

EU bør spille en aktiv rolle i dette arbejde. Det er baggrunden for, at Rådet på dansk initiativ har anmodet Kommissionen om at udarbejde en grøn bog om handel og miljø, som kan udgøre et samlet grundlag for EU's indsats. Grønbogen ventes at foreligge i løbet af foråret.

Det internationale samarbejde om udarbejdelse af fælles normer på det sociale, arbejdsretlige område har en lang historie bag sig. I ILO er gennem tiden vedtaget et stort antal konventioner om sociale rettigheder.

På det principielle plan er der udbredt støtte til de rettigheder, der er nedfældet i de vedtagne ILO-konventioner. Når det kommer til efterlevelse af konventionerne, er billedet desværre noget mere broget. Arbejdstagerrettigheder anses af de fleste lande for et internt anliggende. Udviklingslandene har klart taget afstand fra de vestlige landes indblanding i dette spørgsmål. De har bl.a. henvist til, at de sociale rettigheder må udvikles i overensstemmelse med landenes udviklingsniveau, og at et forsøg på at pålægge dem vestlige normer vil fratage dem de konkurrencemæssige fordele, de har i kraft af lavere omkostninger.

En række af de rettigheder, der er indeholdt i ILO-konventioner, har nærmest karakter af generelle menneskerettighedsnormer. Der har i de senere år vist sig en stigende accept af, at det internationale samfund kan engagere sig i enkeltlandes overholdelse af menneskerettighederne. Det har skærpet interessen for, hvorledes man kan sikre efterlevelse af de basale ILO-konventioner.

Meningerne er dog stærkt delte, når det drejer sig om anvendelse af handelsrestriktioner i dette øjemed. Argumenterne, der anvendes for at benytte handelspolitikken til at fremme respekten for arbejdstagerrettigheder, er flere. Ét argument er, at det er uacceptabelt, at en land kan opnå konkurrencemæssige fordele ved at undertrykke arbejdstagerrettigheder. Det hævdes, at sådanne urimelige konkurrencevilkår kan forringe de sociale vilkår i andre lande.

Et andet argument er, at man af humanistiske grunde ønsker at fremme respekten for arbejdstagerrettigheder i alle lande. Fortalerne ser her truslen om sanktioner som en støtte til arbejdstagerne i de lande, hvor rettighederne ikke respekteres.

Et tredje argument er kort og godt, at ILO-konventionerne kun vil blive effektivt respekteret, hvis man har midler til at håndhæve dem. Handelssanktioner anses af nogle for et effektivt middel.

Imod disse argumenter kan fremføres, at der ikke er belæg for påstanden om, at ringere sociale normer påfører andre lande urimelig konkurrence eller tab af arbejdspladser. Forskelle i arbejdsomkostninger vil som regel afspejle tilsvarende forskelle i produktiviteten. Der er blot tale om, at de fattige lande udnytter de konkurrencemæssige fordele, der følger af deres lavere udvikling. En nylig publikation fra Arbejderbevægelsens Erhvervsråd synes at understøtte dette argument.

Hvis der var tale om afgørende konkurrencemæssige fordele, ville man se, at de fattige lande med lave sociale omkostninger ville vinde frem på markederne, og at de ville tiltrække store internationale investeringer. Men i realiteten ser vi, at langt de fleste internationale investeringer finder sted i OECD-landene, lige så vel som, at disse lande har den største fremgang i deres handel. Hvis man søger at pålægge de fattige lande højere sociale normer, end der er grundlag for i deres udvikling, presser man dem derfor ud af markedet og forringer deres sociale forhold.

En udløber af dette argument er frygten for protektionistisk misbrug af kravet om overholdelse af sociale normer. Da industrilandene har højere normer end de fattige lande på stort set alle områder, kræver det ikke megen fantasi at hævde, at der finder social dumping sted.

Der er ikke enighed om, hvilke sociale normer der har en så universel karakter, at man med rette kan kræve dem respekteret af alle lande uanset deres udviklingsniveau. Skal de, der kræver respekt for arbejdstagerrettighederne, også selv bestemme hvilke rettigheder?

Åbnes der op for sådanne undtagelser fra WTO/GATT-reglerne, skabes desuden en farlig præcedens, der kan undergrave det åbne multilaterale handelssystem. Hvor går grænsen for, hvilke tilsidesættelser af normer eller holdninger der kan begrunde anvendelse af handels-sanktioner?

Det er endelig anført, at handelssanktioner ikke er et effektivt instrument til håndhævelse, medmindre der er tale om en massiv anvendelse af sanktioner. Man kan rejse spørgsmålet, hvorvidt det er berettiget for en handelsorganisation at give let adgang til anvendelse af handels-sanktioner, når sanktioner i henhold til FN-pag-tens kap. 7 ellers er et anliggende for Sikkerhedsrådet.

Det er regeringens konklusion, at man skal være særdeles forsigtig med at kæde sociale rettigheder og handelspolitik sammen.